

УДК 398.332.2(477.82:4)

Ю. Келемен, здобувач
Волинський державний коледж культури і мистецтв
імені Ігоря Стравінського, Луцьк

ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СВЯТКУВАННЯ КУПАЛА НА ВОЛИНІ

Розглядаються особливості купальських звичаїв Волині порівняно з аналогами в інших європейських країнах із метою встановлення інваріанту та гіпотетичних векторів поширення окремих обрядодій з огляду на етноісторичні чинники.

Ключові слова: Купало, Волинь, фольклор, традиція, культура кулястих амфор, енеоліт.

Волинь належить до тих ареалів Європи, із якими можна співвідносити найдавніші прояви обрядів, відомих тепер за назвою купальські. Бурштиновий диск, виявлений у культурних шарах культури кулястих амфор поблизу с. Івання в 10 км від Дубна має чіткі прориси двох жіночих танцюючих фігур біля дерева на березі річки.

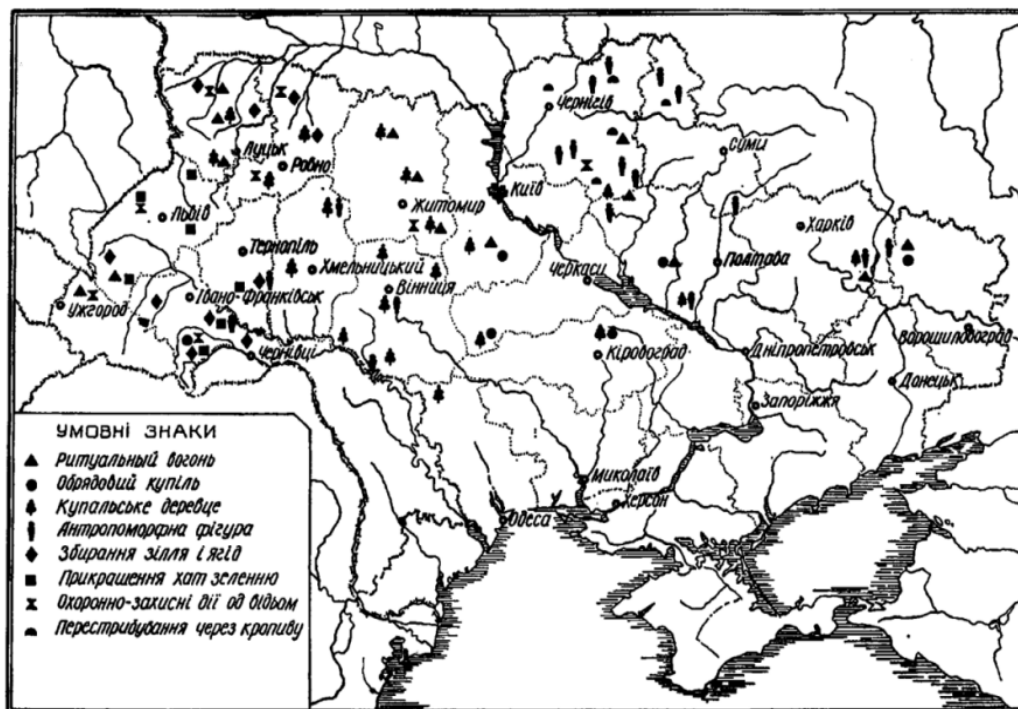
Культура кулястих амфор упродовж III тис. до н. е. була поширена від Ельби до Дніпра. Волинь судячи з віку бурштинового диска, встановленого методом радіо

вуглецевого аналізу, входила в зону поширення цієї культури принаймні від середини III тис. до н. е. Найбільше її артефактів виявлено на Волині й Поділлі.

У середині XX ст. переважала думка, що племена культури кулястих амфор були предками слов'ян, германців і балтійців, розрізнення між якими не існувало. Зараз багато дослідників вважає їхніми предками **кельтів, італіків та іллірійців**. Гадаємо, що своє право голосу на ствердження чи спростування однієї з версій може мати й фольклористика.

Давніших позитивістичних даних про наявність купальського обряду на території Європи не існує. Це дає надію, що саме волинський купальський обряд має всі підстави вважатися інваріантним принаймні для української етнічної території. Звідти важливість його детального вивчення.

Про купальські обряди на Волині писалося не раз. Часом у загальнонаціональному контексті, часом окремо. Особливості відзначення Купала на Волині потрапляли в поле зору М. Костомарова, П. Куліша, Ф. Малинки, Ю. Крашевського, В. Камінського.

Побування основних компонентів купальської обрядовості на Україні в кінці XIX — на початку XX ст.

Спеціальну працю з цього питання в XIX–XX ст. опублікувала лише Леся Українка [33]. Уже цього єдиного факту достатньо, щоб збагнути загальний стан дослідження купальського фольклору цього регіону. До того ж і щодо опублікованої розвідки існує багато за-

уважень [25]. Монографічне дослідження Ю. Климця підсумком відображення регіональних особливостей купальського фольклору на теренах України стала складена карта, подає цей перелік "волинських" звичаїв ще вужче: купальське деревце, ритуальний во-

гонь, охоронно-захисні дії від відьм і на Південній Волині прикрашання хат зеленню [30].

Завдяки етнографічній зосередженості праці пісенний матеріал дослідник залишає поза увагою.

Окремі дослідження волинського купальського фольклору провадили М. Глушко [22], І. Матвійчук [31]. Цілий збірник купальських пісень так званої "Великої Волині", що слід розуміти, як колишньої Волинської губернії з Поліссям включно, видали в 90-х рр. викладачі Рівненського державного інституту культури [30]. Не можна навіть назвати дослідженням брошуру Волинського обласного будинку народної творчості "Ой на Івана, ой на Купала" [33], бо за жанром це репертуарний збірник на допомогу гурткам художньої самодіяльності.

У ближчі до нас дні специфіку купальського обряду волинян вивчав В. Давидюк [24]. Судячи зі змісту його праці, головна мета дослідника полягала у фіксації місць збереження купальських звичаїв у пасивній пам'яті респондентів із Західної Волині та представлення найцікавіших інформацій, які збереглися в архівних фондах Інституту культурної антропології. Пріоритетне висвітлення отримали такі звичаї, як античний, плювіальний ритуали, звичаї збирання і спалювання сміття, симпатична магія, спорядження купайлиці та збирання цілющих трав і ягід.

У В. Давидюка пісенні тексти входять до складу розповідей старожилів, часом доволі органічно, оскільки описують і сам обряд, часом – принагідно, напивно. Додатково автор подає ще й повний перелік пісень, які записано на Волині на помежів'ї ХХ і ХХІ ст. Цей список істотно відрізняється від того, який є у праці Лесі Українки, що спонукає вченого до висновку, що в добірку тоді ще недосвідченої фольклористики, яка складала її по пам'яті, могли потрапити й тексти з Полтавщини, зібрані її матір'ю Оленою Пчілкою.

Відтак найбільш науково виваженого фактажу з теренів етнографічної Волині на тепер містить дослідження В. Давидюка "Купала на заході Волині" [24]. Однак основна його недостовірність у тому, що воно охоплює лише частину регіону. Інша ж частина, тобто Східна Волинь представлена єдиним селом у статті Михайла Глушка. Хоч детальне ознайомлення зі змістом праці В'ячеслава Камінського переконує в тому, що до неї ввійшли й спостереження з Волині, до того ж і не малим числом [28].

У літературі етнологічного плану дуже багато непорозуміння виникає внаслідок підміни понять етнографічної та адміністративної Волині різних часів. Унаслідок цього під означення "з Волині" часто потрапляють факти з Полісся й навіть Центральної України, натомість ігнорується територія Південної Волині (частина Львівської, Тернопільської та Хмельницької областей). Унаслідок цього що таке "волинський текст" у купальській обрядовості та фольклорі на тепер так достеменно й невідомо. Тож, беручись за виявлення особливостей фольклорних традицій Волині, мусимо окреслити й наше розуміння, де знаходиться та етнографічно-культурна територія, яка визнана Волинню на діалектологічному й етнокультурному рівнях. Більшість визнаних учених окреслює її такими межами: Холм – Устилуг – Володимир-Волинський – Луцьк – Рівне – Новоград-Волинський, західніше умовної лінії Червоноармійськ – Чуднів – Любар, південніше умовної лінії – Старокостянтинів – Волочиск – Збараж – Почаїв – Броди – Кам'янка-Бузька – Червоноград – Сокаль – Томашів, на південний схід від умовної лінії Білгорай – Замосць – Красностав – Грубешів – Холм. Проблемним є питання віднесення в межах нашого дослідження до етнографі-

чної Волині земель Холмщини, адже на зараз волинські етнофори там відсутні внаслідок виселення їх під час операції "Вісла". Сама ж територія без представників корінного населення втрачає свою етнографічну інформативність у межах завдань, поставлених для подальших дослідів.

Мета цієї розвідки – на основі архівних матеріалів і власних польових записів автора виявити особливості купальських обрядових дійств на Волині та з'ясувати ті втрати й інновації, яких міг зазнати обряд у міру його поширення в периферійні локуси. Особлива увага тут належить типологічним зв'язкам оригінальних волинських звичаїв з аналогами інших народів Європи.

Варто зауважити, що у ХХ ст. купальську обрядовість досліджували більше за працями попередників, рідше за розповідями старожилів і майже ніколи не в живому побутуванні. Те, що штучно почали відроджувати в 60–70-х рр., мало чим нагадувало те, що спостерігали етнографи та фольклористи на початку століття. Зате нині у спогадах літніх людей можна почути про перевдягнених водяників, русалок, катання на привезених у село каруселях ("Привозили карузелью з міста") [18]. Чимало таких спогадів і у записках архіву Інституту культурної антропології, який склав основу використаного фактажу нашої розвідки.

Для більшості території України зміст купальських святкувань означається вінкоплетинами, купальськими вогнями, мантичним обрядом. Зрештою цим український обряд мало чим відрізняється від польського, литовського, німецького, навіть від шведського. Однак у багатьох країнах західної Європи обов'язково в цей день прикрашають квітами та стрічками деревце. Зазвичай це галузка із двох розсох, яку іноді уподоблювали до людської фігури. Довкола неї молодь і виводила таночки та співала купальські пісні. Із тими чи іншими відмінностями подібне відбувалося по всій Європі. В останні роки чи й десятиліття частина притаманних святкувань регіональних звичаїв відмерла, ще якась частина уніфікувалася. Деякі з купальських звичаїв, подібних до українських існують і дотепер в естонців, литовців, шведів, чехів, німців, австрійців, сербів, болгар, поляків, англійців, білорусів та ін.

Одразу варто зауважити, що в деяких селах Волині категорично заперечують будь-яке обрядове відзначення цього свята. Мотивація проста: "В нас Купала не святкували, бо в нас немає річки" [17]. "Я що скажу? Шо от де річки є, озера, там молодьож на Івана Купала збирається на всю ніч. Там і костри розкладають. і пригають через кастьор. Кажуть, що очищаються од всяких наговорів, здоров'я прибавляється" [19].

Якщо зважити на те, що стародавнє населення селилося винятково на берегах річок – то це вагомий аргумент. Із найдавніших часів традиція не сформувалася, а в пізніші сюди прийшло інше населення, для якого подібні святкування були не характерні. Такими могли виявитися, до прикладу, балтські племена, а ще швидше – вихідці з Карпат чи Полісся, де купальські обрядодійства особливо не культивувалися. Волинь же належить до купалообрядних регіонів. Відсутність згадок про відзначення цього свята тут радше рідкість, ніж закономірність.

Купала в межах усієї території етнографічної Волині святкують однаково. Обрядодійства цього свята були: плетіння та пускання вінків на воду, вбирання купальського деревця та його потоплення (рідко спалення), розпалювання ритуального вогнища і стрибання через нього (у деяких місцевостях через кропиву), спостереження над "грою сонця", співання пісень, водіння хоро-водів, Згадані дійства майже нічим не відрізняються від

тих, які описує в "Синописі Руської історії 1679 року" Інокентій Гізель: "Збирається молодь чоловічої і жіночої статі, плетуть собі вінки з деякого зілля і вшановують, обперізуються ними, а ще на цьому бісовому ігрищі розпалюють вогонь і навколо нього нечестиво ходять і скачуть. Співають пісні ганебного Купала, часто повторюють його ім'я, перескакують через вогонь... Ще багато речей диявольських роблять, про які не наслідуюсь писати"[35, с. 47].

Те про що не наслідуються писати Гізель, ні разу не згадується і в доступних нам записах із Волині. Згадки про це ("збавлення вінка") збереглися лише в піснях. Чи діялось таке здавна і в цьому регіоні, жодної згадки нема. Однак автор добре знав і волинські купальські традиції, адже на початку своєї духовної кар'єри працював ректором школи при Гоцанському монастирі.

На пам'яті опитаних у 80–90-х рр. етнофорів найпопулярнішим на Волині, як і в інших регіонах не лише України, а й Європи за винятком гірських районів, був мантичний обряд. Ворожіння на вінках було однією з фінальних частин свята. Окрім Волині він побутовував на Полтавщині, Поділлі, Поліссі, центральному Правобережжю, центральному та східному Лівобережжю України [30, с. 46].

У деяких місцевостях Купала почали відзначати, вочевидь уже в 60-х рр. ХХ ст.: "В наших краях тут особо Купала не відзначали. То вже в пізніший час, то десь дівчата збиралися, ходили віночки пускали на воду, але так якіхось таких особих обрядів не памятаю. Клали вогнище над річкою деревце вбирали" [20].

Польові записи з етнографічної Волині виказують, що найчастіше інформатори згадують не ворожіння на вінках, не купання, не стрибання через вогонь, а вбирання "купайлиці".

Обрядові дії, пов'язані з купальським деревцем були поширені в багатьох селах. Вбирали принесену хлопцями вербу квітами, а зверху вдягали вінка. Називали його Купайло. Навколо його дівчата ходили хоровод і співали [6, 4].

Вбирали дерево стиглими вишнями й черешнями, гіллячками, квітами, морквою, будяками, кропивою. "І це дерево несли дівчата до річки і тре було так занести, щоб не відібрали хлопці, А хлопці старались відібрати це дерево – "купало" і пекли дівчата хлопців кропивою, а хлопці дівчат" [10]. Навколо цього "Купала" дівчата водили хороводи, а "коли натішаться, то хлопці обривають з нього прикраси і ту гілку кидають у воду" [12, 13]. В окремих селах купальське деревце в кінці свята ламали, розбирали собі гілочки і несли додому. Кидали на город, "бо це деревце мало велику силу на Купала" [7]. Може, саме через особливий статус дерев цього дня не можна було вилазити на черешню чи на вишню. На Волині вірили в каральні підступи цього дня з боку Івана-скидайла: "Навіть мій брат вліз на черешню в свято. Впав, але не забився, та побився крепко" [2].

На особливу увагу, мабуть, заслуговує випадок, коли те дерево "робили як людину, прикрашали вінками, перев'язували перевеслом, вбирали квітками. Урешті-решт палили і перескакували через той вогонь" [8].

Ю. Климець у статті "Землеробська основа купальської обрядовості слов'ян" зауважує, що наприкінці свята деревце або спалювали або розламували і кидали галузки та листя у грядки капусти, огірків, картоплі, посіви жита, пшениці [29].

Уже сама альтернатива спалення або ж розламування з метою принесення на поле без додаткових когнітивних медіаторів не може вважатися рівнозначною.

Зауважимо, що пісня, якою супроводжувався цей ритуал, була далека від його змісту, а особливо про креативної функції, спрямованої на аграрну сферу: Купайла треба купати/У воді добре сховати [29]. Отже, обряд сприймався як субституція поховального.

О. Афанасьєв описуючи український купальський обряд, подає два атрибути – ляльку "Купалу" і прикрашене стрічками та вінками дерево (чорноклен, вербу, тополь). Неподалік розпалювали вогнище, через яке стрибали попарно, тримаючи в руках купальську ляльку. Наступного дня ляльку "Купалу" й дерево "Марену" несли до річки, там зривали з них прикраси і кидали у воду [21, с. 710–725].

В. Давидюк, наголошуючи на тому, що обрядова практика, пов'язана з купальським деревцем, багатша, ніж та, де використовувалась лялька, робить слушне припущення, що потоплення чи спалення ляльки – це спрощений варіант колишнього русального обряду відправлення родового посланця до померлих родичів, яким, як відомо належав пріоритет опіки над забезпеченням необхідними благами живих. У русальній обрядовості функції, аналогічні вбраному деревцю, виконує вбрана в зелені дівчина-"куст". Купальський обряд пізніший, бо вже обходиться без перевдягання. Реальним часом утвердження застосування субституції замість реальної жертви вчений вважає епоху бронзи, коли унормувався поховальний обряд і роль посланців до предків перебрали на себе реальні небіжчики [26]. У багатьох країнах Європи русальний обряд, аналогічний нашому "кусту" відомий як "майське дерево". Т. Агапіна вбачає західну його локальну прив'язку [1, с. 511]. Не менш відоме воно й на півночі Європи. У Швеції в Іванів день танцюють навколо майського деревця так само, як і в Україні [27, с. 95]. У Норвегії також встановлюють майське деревце – majstang – стовбур сосни з поперечиною зверху, на яку вивішують вінки [26, с. 96]. У Фінляндії на Юханнуса саами прикрашали стовпа, навколо якого танцювали. У них він символізував літо, без будь-якого стосунку до культу померлих родичів. Схоже, що цей народ запозичив від сусідів лише форму свята без усвідомлення його змісту. Фіно-угорська спільнота саамів прийшла в Європу з Уралу в IV тис. до н. е. [27, с. 121]. У Німеччині, де культ предків мав своє місце з найдавніших часів, ходили з майським деревом, як і в нас з "кустом" під час цвітіння жита, а спалювали його на Йогана [27, с. 125].

Особливе значення на Волині має заготівля палива для купальського вогнища. Тут воно має всі ознаки ритуалу. На "купайлицю" звозили речі, які вийшли з домашнього ужитку: "Ходили селом та збирали всяке сміття, там шоб горіло, всяке дерев'яне, ночви всякі, ліжка поломані, колеса, ото збирали в кучу десь на вигоні складали" [3]. Кожен господар мав щось дати зі свого подвір'я. Де не давали, там, вважалося, в хаті хтось займається відьмарством. (Переконання, що в свято не можна нікому нічого давати чи позичати, загальноприйняте на Західному Поліссі, а чомусь саме поліщучок волиняни вважали відьмами). "Под вечор перед Іваном Купала діти більши й менчи ходили по кутку села, де вони живуть з тичками. З їдного кінця хтось нисе тичку й з другого. Подходили до кожної хати й кожен хазяїн мав щось дати: чи коробку стару, чи якась латте. Ну, хто шоб мав непотрибне. Діти весь вечор ходили й кричали: "Доруба – Доруба – Доруба". А як який хазяїн не дасть, то кричат: "Видьма! Видьма!". Обийшли того кутка, йдуть за село, там їх ждали вже старийши люди. Розкидали велики вогонь. Співали хлопці й дівчата всякі пісні, танцювали. А коли вогонь робився

менчи, то скакали через вогонь. Всі вже вночі розходились, а хлопці й дівчата були геть до ранку [15].

Найближчу паралель до цього звичаю можна знайти у бельгійців. І навіть примовка в них подібна. Там хлопці вигукують: "Дрова, дрова, заготовляєм дрова для святого Яна"[27, с. 58].

У південно-західній частині Волині існував звичай запалювати вогнища перед хатою. Можливо, як апотропеїчний засіб від усього злого, оберіг від відьом. Цим волиняни нічим не відрізняються від шотландців [27, с. 51] та австрійців [27, с. 144]. Апотропеїчне значення вогнищ, аналогічних нашим купальським, спостерігається на півночі Європи. Лопарі (саами) на півночі Скандинавії на Юханнуса палять вогнища серед оленячих стад, обкурюючи їх від злих сил, чарів і хворою. У них у цей день починається літо [27, с. 121]. Зрештою, щось подібне існувало і в наших гуцулів-вівчарів. Це наштовхує на думку про скотарське походження ритуальних багать.

На Волині Леся Українка відзначення купальського свята вогнищами не помітила [33]. Не помічає його й В. Давидюк як в обрядовому контексті східної частини Волині, так і в місцевих купальських піснях [23, с. 62]. Більше того, якщо в східній частині Волині дівчата закінчували свій обряд потоплення "купайлиці" ще за дня, а на цьому святковому дійстві вичерпувалось, то вогонь тут був ні до чого. І все ж у західній частині його палили. У районі Крем'янця та Білогір'я зазвичай навіть спустили з пагорбів у річку обвиту клоччям і солом'ю запалені колеса, подібно до того, як це відбувалося в Шотландії [27, с. 72], Вельсі [27, с. 72], Франції [27, с. 26], Австрії [27, с. 146], Італії [27, с. 9–14]. А ось із ритуальним значенням самого вогнища на Волині не склалось. Складається враження, що його розкладали більше для освітлення, ніж із ритуальною метою. Розкладали його не тільки біля річки, а й "десь на дорогах". Попелу з нього ніхто не стеріг. Перескакували через вогонь тільки хлопці і то наче заради розваги, бо деякі "і чириз річку пробували скакати" [9]. Поодиночі стрибали через вогнища в Греції, де кожен, хто стрибав, загадував своє бажання до св. Івана [27, с. 272]. Так само і в Італії [27, с. 9–14]. Порізну стрибали на о. Майкланд в Великобританії [27 с. 72]. А ось у Франції вже стрибали через вогонь попарно, причому не тільки потенційні пари, але й куми [27, с. 22–23]. У Верхній Саксонії якщо під час попарного стрибання через вогонь руки не розімкнуться, вважалося, що любов зміцніє і в цьому році пара одружиться [27, с. 124]. А ось якщо під час стрибання через вогонь полум'я зачепить плаття, то це вважалося недобрим знаком. В інших місцевостях навпаки – якщо не зачепить, то дівчина цього року не завагітніє [27, с. 124–125]. Подібні повір'я мають доволі широке розповсюдження й на території України.

Один зі схожих забобонів мантичного характеру, який стосувався лише хлопців, які стрибали по одному, нам вдалося виявити і серед волинян: "Котрий пиристокить – то жениться, котрий ни пиристокить, вскочить в вогонь – ше буде нежонатий" [5].

Ритуальні вогнища в день літнього сонцестояння мають загальноєвропейське поширення. У Великобританії святожанські вогнища горіли цілу ніч на перехрестях доріг, на пагорбах, на майданах, у шотландських містах перед кожним будинком – як у волинян [27, с. 71]. Палили їх у Голландії, Італії, Іспанії, Греції, Албанії, Швейцарії (в цій країні ритуальні вогні поширені лише деінде й то під впливом німців, французів та італійців), головним елементом йоганівської обрядовості вони були в Німеччині (причому в XIX ст. у південній частині Німеччини переважали йоганівські, у північній –

великодні), Норвегії, Швеції, Фінляндії, у Франції (переважно в Ельзасі – регіоні, що межує з Німеччиною й Швейцарією). Відсутні вони тільки на південному узбережжі фінської затоки, ні у велсів в Фінляндії були поширені не всюди, вони були традиційними лише в східній Фінляндії на побережжі біля Турку і Хонко та на околицях Хельсінки. В Естонії в ніч на Яні вони поширені всюди, хоч традиції Іванова дня тут розвинуті порівняно слабо. У Норвегії існує звичай стрибати через вогнище, а в Швеції в Іванів день просто палять велике вогнище, аналог великоднього [27, с. 95].

Коріння купальських вогнищ Е. Ферле вбачав в загальній арійській основі, хоча окремі деталі пізніше могли й запозичитися одне від одного [36, с. 160]. У чому ж тоді секрет їхньої непопулярності у волинян? Вочевидь, лише в тому, що волиняни запровадили святкування Купала значно раніше, ніж більшість європейців, Тому багато елементів принесених представниками курганної культури з Північного Причорномор'я в Західну Європу не були для них автентичними, а місцева традиція, будучи самодостатньою проявила добру відбірність для запозичення чужих їй елементів, серед яких були й купальські вогнища – явний елемент степово (скіфського чи іранського – Ю. К.) походження, як вважає В. Давидюк [25, с. 85].

Ще одним особливим елементом купальського фольклору волинян була "обливанка", яка на Поділлі і тільки в прилеглий західній частині Волині практикувалась на Великдень ("обливаний понеділок"). "Хлопці дівчат обливали врано, ще тільки вона спить у постелі, то прибгають і обливають її" [13]. Подібний звичай існував і в окремих областях французької Швейцарії. На Івана хлопчики обливали водою жінок і дівчат [27, с. 155]. Волинські дівчата самі шукали "щоб водою полив їх, хто називався Іваном" [11].

Як бачимо наповненість святкування дня літнього сонцестояння в різних куточках Європи різна і всюди має свої локальні особливості з переважанням одних елементів і відсутності інших.

Як показують наші дослідження, купальський фольклор рівномірно представлений на всій території Волині. Це свідчить про автентичність купальської традиції в цьому краї. Загалом же найбільше відповідників у відзначенні дня літнього сонцестояння волиняни мають із народами кельтського походження.

Список використаних джерел

1. Агапкина Т. Мифопоэтические основы славянского народного календаря. Весенне-летний цикл / Т. Агапкина. – М. : Индрик, 2002.
2. Архів ІКА Ф.2.Од.зб.68 – Арк.13 (с. Ощів Горохівського р-ну Волинської області).
3. Архів ІКА Ф.2-Б.Од.зб.84 – Арк.26-27 (с. Птича Дубнівського р-ну Волинської області).
4. Архів ІКАФ.2.Од.зб.112 – Арк.10 (с. Павлівка Іваничівського р-ну Волинської області).
5. Архів ІКА Ф.2.Од.зб.32 – Арк.15 (с. Старосілля Іваничівського р-ну Волинської області).
6. Архів ІКА Ф.2.Од.зб.110 – Арк.9 (с. Старосілля Іваничівського р-ну Волинської області).
7. Архів ІКА Ф.2.Од.зб.74 – Арк.16 (с. Смолева Горохівського р-ну Волинської області).
8. Архів ІКАФ.2.Од.зб.79 – Арк.79 (с. Угринів Горохівського р-ну Волинської області).
9. Архів ІКА Ф.2-Б.Од.зб.100 – Арк.18 (с. Поздимир Радехівського р-ну Львівської області).
10. Архів ІКАФ.2-Б.Од.зб.24 – Арк. 32 (с. Здовбиці Здолбунівського р-ну Рівненської області.).
11. Архів ІКА Ф.2-Б.Од.зб.53 – Арк.14 (с. Поничів Володимир-Волинського р-ну Волинської області).
12. Архів ІКАФ.2-Е.Од.зб.3 – Арк. 20 (с. Хорохорин Луцького р-ну Волинської області).
13. Архів ІКАФ.2-Й.Од.зб.2 – Арк.1 (с. Холопичі Володимир-Волинського р-ну Волинської області).
14. Архів ІКА Ф.2-Л.Од.зб.9 – Арк.7 (с. Холопичі Володимир-Волинського р-ну Волинської області).

15. Архів ІКА. Ф.2.Од.зб.120 – Арк.43 (с. Городище Луцького р-ну Волинської області).
16. Архів ІКА. Ф.2-Б.Од.зб.48 – Арк.12 (с. Липа Дубенського р-ну Волинської області).
17. Архів ІКА.Ф.2.Од.зб.201 – Арк. 39 (с. Піддубці Луцького р-ну Волинської області).
18. Архів ІКА.Ф.2-Б.Од.зб.68 – Арк. 31-32 (с. Ставок Луцького р-ну Волинської області).
19. Архів ІКА.Ф.2-3.Од.зб.7 – Арк.17 (м. Луцьк).
20. Архів ІКА. Ф.2-Й.Од.зб.14. Арк. 10 (с. Заболотці Іванічівського р-ну Волинської області).
21. *Афанасьев А.* Поэтические воззрения славян на природу : В 3-х т. – М. : Сов.писатель, 1995. – Т. 3. – С. 710–725.
22. *Глушко М.* Купальські пісні Східної Волині з села Дубрівки Баранівського району Житомирської області // Міфологія і фольклор / М. Глушко. – 2009. – № 1. – С. 75–84.
23. *Давидюк В.* Етнологічний нарис Волині / В. Давидюк. – Луцьк : Інститут культурної антропології, 2005.
24. *Давидюк В.* Купало на заході Волині / В. Давидюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015.
25. *Давидюк В.* Купала, Купала, де ти літувала / В. Давидюк // Поліська дома. – Вип. 3. – С. 45–103.
26. *Давидюк В.* Первісна міфологія українського фольклору / В. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 1997.
27. Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Конец XIX – начало XX в. Летне-осенние праздники. – М : Наука, 1978. – Т. 3.
28. *Камінський В.* Свято Купала на Волинському Поліссі / В. Камінський // Етнографічний вісник. – К., 1927. – Кн. 5.
29. *Климець Ю.* Землеробська основа купальської обрядовості слов'ян / Ю. Климець // Проблеми слов'янознавства. – 1999. – Вип. 50. – С. 203–209.
30. *Климець Ю.* Купальська обрядовість на Україні / Ю. Климець. – К. : Наук. думка, 1990. – С. 46.
31. Купальські пісні Великої Волині. Збірник народних пісень. – Рівне : РДІК, 1997.
32. *Матвійчук І. В.* Купальська обрядовість на Волині / І. В. Матвійчук // Матеріали XLII наукової конференції професорсько-викладацького складу і студентів Волинського державного університету імені Лесі Українки : зб. тез доп. / Мін-во освіти України, Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки ; за заг. ред. В. С. Пикалюка. – Луцьк, 1996. – Ч. 3. – С. 131–132.
33. Ой на Івана, ой на Купала (з досвіду проведення свята Івана Купала на Волині). – Луцьк : Волин. обл. друк., 1974.
34. *Українка Леся.* Купало на Волині // Леся Українка. Зібрання творів : у 12-ти т. – К. : Наук. думка, 1977. – Т. 9. – С. 9–29.
35. *Ferle E.* Feste und Volksbräuche im Jahreslauf europaischen Volker. – Kassel, 1955. – S. 160.

Надійшла до редколегії 22.09.17

Y. Kelemen, External Doctorate Student
Volynstate college of culture and arts named after Igor Stravinsky, Lutsk

ON SOME PECULIARITIES OF IVANA KUPALA CELEBRATION IN VOLYN

The article studies some peculiarities of Ivana Kupala customs in Volyn compared to those in other European countries. The main aim of the article is to define the invariant and the hypothetical vectors of circulation of certain rites within the framework of ethnohistoric factors.

Key words: Kupalo, Volyn, folklore, tradition, culture of spherical amphorae, aeneolith.

Ю. Келемен, соискатель
Волынский государственный колледж культуры и искусств им. И. Стравинского, Луцк

О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ ПРАЗДНОВАНИЯ КУПАЛА НА ВОЛЫНИ

Рассматриваются особенности купальских обычаев Волини в сравнении с аналогами других европейских государств с целью определения инварианта и гипотетических векторов распространения отдельных обрядодействий с точки зрения влияния этноисторических факторов.

Ключевые слова: Купало, Волинь, фольклор, традиция, культура шаровидных амфор, энеолит.